

7. Tilastotoimisto

Helsingin kaupungin tilastotoimiston toimintakertomus v:ltä 1948 oli seuraavan sisältöinen:

Toimiston henkilökunta. Aktuaari J. R. Torppa erosi eläkeiän saavutettuaan huhtikuun 30 p:nä. Aktuaarin virkaan kaupunginhallitus valitsi sittemmin apulaisaktuaari K-E. Forsbergin, joka astui toimeensa syyskuun 1 p:nä hoidettuaan samaa virkaa sijaisena touko—elokuun aikana.

Ylimääräisenä aktuaarina toimi edelleen tammikuun 1 p:stä huhtikuun 30 p:ään apulaisaktuaari K-E. Forsberg sekä toukokuun 1 p:stä lähtien apulaisaktuaari A-M. Lipponen. Apulaisaktuaari Forsbergin virkaa hoiti tammikuun 1 p:stä syyskuun 30 p:ään filosofian maisteri L. O. Kivekäs, joka sittemmin lokakuun 1 p:nä astui siihen vakinaisena, sekä apulaisaktuaari Lipposen virkaa toukokuun 1 p:stä joulukuun 31 p:ään valtiotieteiden kandidaatti V. M. Krisé.

Tilastotoimisto ehdotti, että ylimääräinen aktuaarin virka muutettaisiin sääntöpalkkaiseksi 29. palkkaluokkaan kuuluvaksi aktuaarin viraksi, mutta kaupunginhallitus hylkäsi ehdotuksen. Sitä vastoin kaupunginhallitus suostui ehdotukseen, että v:n 1949 talousarvioehdotukseen saataisiin merkitä uusi ylimääräinen apulaisaktuaarin virka, joka palkkattaisiin 26. palkkaluokan mukaisesti.

Toimistoapulainen E. H. E. Särkisilta erosi eläkeiän saavutettuaan syyskuun 30 p:nä. Hänen seuraajakseen valittiin toimistoapulainen H. M. Suolahti, joka astui virkaan lokakuun 1 p:nä. Toimistoapulainen B. L. E. Kolula erosi marraskuun 1 p:nä siirtyäkseen huoltoviraston palvelukseen; hänen virkaansa hoiti vuoden loppuun saakka toimistoapulainen L. E. Ruotsalainen, joka sittemmin valittiin siihen v:n 1949 alusta lukien; viimeksi mainitun virkaa hoiti marras- ja joulukuun aikana toimistoapulainen A. H. Ikonen sijaisenaan toimistoapulainen A. D. Grönroos ja tämän sijaisena ylimääräinen toimistoapulainen Astrid Ahlman.

Edellä selostetun johdosta avoimiksi tullessiin kahteen 19. palkkaluokan toimistoapulaisen virkaan valittiin toimistoapulainen T. M. Heimo lokakuun 1 p:stä lukien sekä toimistoapulainen E. M. N. Inberg v:n 1949 alusta lukien.

18. palkkaluokan toimistoapulainen L. O. Arjomaa erosi huhtikuun 30 p:nä, H. L. Ragnell toukokuun 31 p:nä ja M. T. Tervo marraskuun 1 p:nä. Sijaisiksi määrättiin ensiksi mainitun virkaan toimistoapulainen A. D. Grönroos (elokuun 4 ja 15 p:n välisenä aikana toimistoapulainen H. H. Sundholm), jonka virkaa hoiti ylimääräinen toimistoapulainen Astrid Ahlman (heinäkuun 15 p:stä elokuun 14 p:ään toimistoapulainen E. J. Rydberg); toimistoapulaisen Sundholmin sijaisena toimi toimistoapulainen S. I. Anijärvi; rouva Ragnellin virkaan toimistoapulainen S. S. Rainio, jonka virkaa hoiti ylimääräinen toimistoapulainen H. A. Lehtinen; sekä neiti Tervon virkaan toimistoapulainen S. I. Kaila sijaisenaan neiti Lehtinen. Kahteen ensiksimainittuun sekä toimistoapulaisen T. M. Heimon siirtymisen johdosta vapautuneeseen toimistoapulaisen virkaan valittiin sittemmin lokakuun 1 p:stä lukien 16. palkkaluokan toimistoapulaiset S. S. Rainio, Agnes Ahlman ja H. H. Sundholm sekä M. T. Tervon ja E. M. N. Inbergin siirtymisen johdosta vapautuneisiin kahteen virkaan tammikuun 1 p:stä 1949 lukien rouva L. O. Arjomaa ja 16. palkkaluokkaan kuuluva toimistoapulainen K. E. Bergh.

Tilastotoimisto ehdotti kaupunginhallitukselle, että toimistoon perustettaisiin v:n 1949 alusta lukien uusi sääntöpalkkainen 18. palkkaluokkaan kuuluva toimistoapulaisen virka. Kaupunginvaltuusto suostui¹⁾ ehdotukseen siten, että virka sijoitettaisiin 16. palkkaluokkaan. Kolmeen 16. palkkaluokkaan kuuluvaan toimistoapulaisen virkaan valittiin niiden entisten haltijain siirrettyä 18. palkkaluokan virkoihin ylimääräiset toimistoapulaiset E. I. Rydberg ja S. M. M. Österlund sekä neiti M. M. Rinne lokakuun 1 p:stä lukien sekä ylimääräinen toimistoapulainen Astrid Ahlman tammikuun 1 p:stä 1949 lukien. Uuteen tähän palkkaluokkaan kuuluvaan virkaan valittiin ylimääräinen toimistoapulainen S. T. I. Ohenoja.

Tilastotoimisto ehdotti, että sen ylimääräisen apulaisvahtimestarin erottua virka muutettaisiin sääntöpalkkaiseksi 19. palkkaluokkaan kuuluvaksi toimistoapulaisen viraksi v:n 1949 alusta lukien. Tähän kaupunginvaltuusto suostui, kuitenkin siten, että virka sijoitettaisiin 16. palkkaluokkaan, ja oikeutti kaupunginhallituksen täyttämään viran sitä haettavaksi julistamatta. Siihen valittiin sittemmin ylimääräinen toimistoapulainen S. I. Anijärvi.

Ylimääräisinä toimistoapulaisina toimivat alla mainittuina aikoina seuraavat henkilöt, jotka kuitenkin suureksi osaksi hoitivat sääntöpalkkaisia virkoja: valtiotieteiden kandidaatti V. M. Krisé helmikuun 22 p:stä huhtikuun 30 p:ään, rouvat Astrid Ahlman ja S. I. Anijärvi koko vuoden, S. T. I. Ohenoja syyskuun 16 p:stä joulukuun 31 p:ään, M. A. Pitkänen syyskuun 16 p:stä joulukuun 31 p:ään, I. V. Remander maaliskuun 1 p:stä syyskuun 15 p:ään, E. J. Rydberg tammikuun 1 p:stä syyskuun 30 p:ään, I. M. Tarmo lokakuun 11 p:stä joulukuun 31 p:ään ja S. M. M. Österlund tammikuun 1 p:stä syyskuun 30 p:ään, neiti H. A. Lehtinen tammikuun 16 p:stä joulukuun 31 p:ään ja herra H. Back tammikuun 1 p:stä heinäkuun 22 p:ään.

Ylimääräinen apulaisvahtimestari K. Hj. Tuominen erosi helmikuun 15 p:nä.

Siivooja S. Kylkinen erosi siirtyäkseen eläkkeelle syyskuun 30 p:nä; siivoustyöt järjestettiin sen jälkeen siten, että toinen siivooja J. Skogberg palkattiin 9. palkkaluokan mukaan ja uudeksi siivoojaksi otettiin rouva M. Näkyvä 3. palkkaluokan palkalla. Sivuhuoneiston siivoojaksi otettiin A. Soitinkangas tammikuun 10 p:stä lukien 1 250 mk:n kuukausipalkalla.

Sairaslomaa nauttivat: toimistoapulainen E. H. E. Särkisilta heinäkuun 13 p:stä heinäkuun 31 p:ään ja elokuun 9 p:stä syyskuun 30 p:ään sijaisenaan elokuun 23 p:stä lukien toimistoapulainen H. M. Suolahti, jonka virkaa hoiti toimistoapulainen G. Fontell ja tämän virkaa toimistoapulainen G. L. Holmqvist sijaisenaan ylimääräinen toimistoapulainen I. V. Remander (syyskuun 16 p:stä lukien neiti M. M. Rinne); toimistoapulainen M. L. Björklund maaliskuun 9 p:stä 14 p:ään; toimistoapulainen E. M. N. Inberg huhtikuun 12 p:stä 24 p:ään; toimistoapulainen M. S. Sandström tammikuun 17 p:stä 24 p:ään ja lokakuun 23 p:stä joulukuun 31 p:ään, josta 10 päivää 2/3 palkalla, sijaisenaan syksyllä toimistoapulainen E. I. Rydberg, jonka virkaa hoiti ylimääräinen toimistoapulainen S. T. I. Ohenoja; toimistoapulainen A. D. Grönroos helmikuun 24 p:stä maaliskuun 4 p:ään; toimistoapulainen G. L. Holmqvist marraskuun 16 p:stä tammikuun 7 p:ään 1949; ylimääräinen apulaisvahtimestari K. Hj. Tuominen helmikuun 1 p:stä 15 p:ään; sekä siivooja S. Kylkinen kesäkuun 7 p:stä 19 p:ään sijaisenaan siivooja A. Hänninen.

Synnytyslomaa nautti toimistoapulainen B. L. E. Kolula vuoden alusta helmikuun 18 p:ään, jolloin hän sai 2/3 palkkaa neljän päivän aikana; hänen virkaansa hoiti toimistoapulainen H. M. Suolahti sijaisenaan toimistoapulainen G. M. A. Fontell, jonka virkaa hoiti toimistoapulainen A. D. Grönroos sijaisenaan ylimääräinen toimistoapulainen S. M. M. Österlund.

Palkatonta yksityislomaa saivat seuraavat viranhaltijat: toimistoapulainen B. L. E. Kolula elokuun 26 p:stä lokakuun 31 p:ään sijaisenaan toimistoapulainen L. E. Ruotsalainen, jonka virkaa hoiti toimistoapulainen A. H. Ikonen sijaisenaan toimistoapulainen Agnes Ahlman syyskuussa ja tämän sijaisena ylimääräinen toimistoapulainen S. M. M. Österlund sekä lokakuussa toimistoapulainen A. D. Grönroos sijaisenaan ylimääräinen toimistoapulainen Astrid Ahlman; toimistoapulainen L. O. Arjomaa tammikuun 16 p:stä maaliskuun 2 p:ään sijaisenaan toimistoapulainen S. S. Rainio, jonka virkaa hoiti ylimääräinen toimistoapulainen E. I. Rydberg; toimistoapulainen M. T. Tervo elokuun

¹⁾ Ks. tämän kert. I osan s. 4.

26 p:stä lokakuun 31 p:ään sijaisenaan toimistoapulainen S. I. Kaila, jonka virkaa hoiti syyskuussa ylimääräinen toimistoapulainen E. I. Rydberg ja lokakuussa ylimääräinen toimistoapulainen H. A. Lehtinen; toimistoapulainen A. D. Grönroos elokuun 4 p:stä elokuun 15 p:ään; toimistoapulainen G. L. Holmqvist heinäkuun 19 p:stä heinäkuun 31 p:ään sijaisenaan ylimääräinen toimistoapulainen I. V. Remander; ylimääräinen toimistoapulainen Astrid Ahlman kesäkuun 17 p:stä 30 p:ään ja heinäkuun 15 p:stä elokuun 14 p:ään; ylimääräinen toimistoapulainen S. I. Anijärvi heinäkuun 1 p:stä 14 p:ään sekä ylimääräinen toimistoapulainen E. I. Rydberg heinäkuun 5 p:stä 11 p:ään.

Tilastotoimisto ehdotti sovittuaan asiasta Tukholman kaupungin tilastokonttorin kanssa, että aktuaari K-E. Forsberg saataisiin virkamiesvaihdon puitteissa lähettää Tukholmaan yhden kuukauden ajaksi perehtymään siellä noudatettuihin työmenetelmiin ja samalla myös Ruotsin uuteen väestön rekisteröimisjärjestelmään. Kaupunginhallituksen hyväksyttyä tämän ehdotuksen, aktuaari Forsbergille myönnettiin virkavapautta lokakuun 4 p:stä marraskuun 3 p:ään täysin palkkaeduin ja hänen matkakustannuksiinsa myönnettiin 8 380 mk:n suuruinen määräraha. Tukholmassa olonsa aikana Tukholman kaupunki suoritti hänelle päivärahaa. Palattuaan aktuaari Forsberg lähetti matkakertomuksensa kaupunginhallitukselle. Tukholman kaupungin tilastokonttorin edustaja, herra P. E. Andér ei sitävastoin voinut saapua tänne.

Palkkausolot. Hinta- ja palkkaneuvosto oli joulukuun 22 p:nä 1947 antanut kaupunkien ja kauppalain viran- ja toimenhaltijain palkkauksen järjestelyä koskevat ohjeet, jotka edellyttivät Helsingin kaupungin siirtymistä kokonaan uuteen palkkaluokkajärjestelmään. Helmikuun 4 p:nä 1948 hyväksyikin kaupunginvaltuusto näiden ohjeiden mukaan laaditun kaupungin sääntöpalkkaisten viranhaltijain palkkasäännön. Siihen kuului 3—60 palkkaluokkaa ja palkkamäärät olivat osittain peruspalkkoja, osittain taas ikäkorotuksia, jotka olivat 6 % peruspalkasta ja joita myönnettiin 3, 6, 9 ja 12 vuoden palvelusajan perusteella. Eri palkkaluokkien palkkamäärät korotettiin keskimäärin 32 %, runsaammin alempien palkkojen osalta ja laskevan asteikon mukaan ylempien palkkojen osalta. Viranhaltijoille taattiin lisäksi oikeus 5,5 %:n suuruiseen automaattiseen palkan- korotukseen siinä tapauksessa, että elinkustannusindeksi, joka laskettuna niin, että perustaksi oli otettu v:n 1947 lokakuun taso, joka oli merkitty pisteluvulla 100, nousisi 5:llä, ollen tämä palkkojen tarkistus toteutettava aina vuosineljänneksen alussa. Ensimmäinen indeksikorotus myönnettiin tammikuun 1 p:stä 1948 lukien ja saman vuoden huhtikuun 1 p:stä lukien korotettiin palkat jälleen 5,5 %. Uutta palkkajärjestelmää kokonaisuudessaan sovellettiin taannehtivasti lokakuun 1 p:stä 1947 lähtien, mutta palkkaennakko oli kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti suoritettu jo joulukuussa 1947, jolloin maksettiin 1/6 siitä palkasta, jonka asianomainen viranhaltija oli oikeutettu saamaan saman vuoden viimeisen vuosineljänneksen ajalta, minkä lisäksi v:n 1948 tammikuussa oli suoritettu palkkaennakko, jonka suuruus kahdessa ylimmässä palkkaluokassa oli 20 % kokonaispalkasta, seuraavissa 27 palkkaluokassa 30 % ja 27 alimmassa palkkaluokassa 40 %.

Tilastotoimiston sääntöpalkkaiset virat luokiteltiin uuden palkkasäännön mukaan seuraavasti:

	Palkka- luokka		Palkka- luokka
Toimistopäällikkö	40	2 toimistoapulaista	19
2 aktuaaria	32	1 kirjajaaja.....	19
1 aktuaari	29	10 toimistoapulaista	18
2 apulaisaktuaaria	26	7 toimistoapulaista	16
1 kirjaston- ja arkistonhoitaja	26	1 vahtimestari	19
4 toimistoapulaista	21	1 apulaisvahtimestari	17

Tilapäisten viranhaltijain palkat korotettiin samassa suhteessa kuin vakinaistenkin viranhaltijain palkat vastaavissa palkkaluokissa.

Kaupunginhallitus oli kehoittanut kaupungin virastoja lähettämään palkkalautakunnalle ehdotuksensa palkkakuoppien tasoittamiseksi. Tilastotoimisto, joka oli saanut sen käsityksen, että viime palkkajärjestelyssä oli erityisesti sovittu toimistoapulaisten palkoista siten, ettei heidän virkojensa voitu katsoa olevan palkkakuopassa sekä ettei ollut

toiveita tässä kohden saada parannuksia aikaan, totesi lausunnossaan, että sen toimisto-apulaisten virat suurin piirtein olivat samalla tasolla kuin kaupungin muut vastaavat virat ja tyytyi sen vuoksi esittämään ainoana toivomuksenaan 29. palkkaluokan aktuaarin viran siirtämistä samaan palkkaluokkaan kuin muut aktuaarin virat eli 32. palkkaluokkaan. Asiaa ei ratkaistu kertomusvuoden aikana.

Huoneisto-olot. Kiinteistölautakunta määräsi tilastotoimiston Sofiankadun 4:ssä olevan julkaisuvaraston tilitysvuokraksi 9 996 mk vuodessa.

Toimiston päähuoneiston lämmityskulut v:n 1947 marraskuun ja v:n 1948 toukokuun välisenä aikana olivat 3 967 mk kuukaudessa. Seuraavaksi lämmityskaudeksi määrättiin 4 856 mk:n suuruinen ennakkomaksu lämmityskulujen peittämiseksi.

Koska kaupungissa oli sattunut lukuisia murtoja, jolloin varsinkin kirjoitus- ja laskukoneita oli varastettu, toimisto kalliiden ja sille välttämättömien sekä vaikeasti korvattavien koneidensa suojelemiseksi kaupunginhallituksen suostumuksella teki A. Koskisen Etsivä- ja vartiotoimiston kanssa sopimuksen tilastotoimiston huoneiston vartiointista yön aikana huhtikuun 15 p:stä lukien.

Koneiden hankinta. Toimisto sai uuden, kipeästi kaivatun Numeria merkkisen laskukoneen, jonka hinnan suorittamiseen kaupunginhallitus myönsi 47 320 mk.

Koska toimiston töissä yhä enemmän otettiin käyttöön Hollerith-reikäkortteja, jotka, niiden tultua lävistetyiksi, käsiteltiin joko tilastollisessa päätoimistossa taikka Hollerith-koneiden asioimistossa, (International Business Machines Company), päätettiin kaupunginhallituksen suostumuksella vuokrata 1 Hollerith-järjestelmän lajittelukone kortinlaskulaitteineen 35 dollarin kuukausivuokrasta sekä 2 sähköistettyä lävistyskonetta yhteensä 15 dollarin kuukausivuokrasta. Koska koneiden kysyntä Amerikassa oli hyvin suuri, varsinkin kun v. 1950 kaikkialla maailmassa toimeenpantavissa väestönlaskennoissa tarvittiin paljon koneita, oli toimitusaika ilmoituksen mukaan 12 kuukautta, joten ne saataisiin vasta v. 1949.

Rationalisointi. Toimiston kirjaaja, rouva A. V. Jäppinen osallistui kaupungin toimesta sen viranhaltijoille järjestettyyn rationalisointiskurssiin.

Rahatoimisto otti käytäntöön uudet tilikaavakkeet, jotka aiheuttivat toimistolle huomattavasti lisätyötä sekä muutoinkin osoittautuivat hankaliksi. Kun uuden järjestelmän yhteydessä havaittiin, ettei painatus- ja hankintatoimisto enää lähettänyt toimistolle eriteltyjä laskuja, vaan laskuun otettiin ainoastaan kunkin kuukauden lähetyslippujen yhteenlaskettu summa, toimisto ilmoitti mainitulle toimistolle, että hyvän liiketavan mukaan oli saatava selvästi eriteltyt laskut kaikista veloituksista.

Käteiskassan enimmäismäärä korotettiin 5 000 mk:aan.

Muistutusasia. Revisiotoimiston aloitteesta rahatoimisto vaati tilastotoimistoa suorittamaan 76 mk, mikä erä rahatoimiston mielestä olisi ollut pidätettävä eräälle henkilölle maksetuista palkkioista, 480 + 280 mk. Toimisto selitti sopineensa eri seurakuntien kansliain kanssa siitä, että niiden kanslia-apulaiset korvausta vastaan lähettivät toimistolle luettelot seurakuntien muuttoliikkeestä, mikäli mahdollista useasti pienissä erin. Apulaisille maksettiin palkkaa arkkiluvun mukaan. Kyseinen henkilö oli laatinut luetteloita sekä Keski-Helsingin että Huopalahden seurakunnasta ja yllä mainitut laskut olivat sattumalta saapuneet samanaikaisesti tilastotoimistoon. Kun lain mukaan pidätys oli toimitettava kunkin palkanmaksun yhteydessä, oli tässä tilastotoimiston mielestä kysymys kahdesta eri palkanmaksusta, ja kun molempien laskujen määrä alitti 500 mk, ei pidätystä katsottu voitavan suorittaa. Koska toimisto ei siis ollut syyppää laiminlyöntiin, tilastotoimisto kieltäytyi suorittamasta rahatoimiston vaatimaa rahaerää. Asia ei aiheuttanut enempiä toimenpiteitä.

Julkaisuutoiminta. Toimintavuoden aikana ilmestyivät seuraavat 8 teosta:

Helmikuun	2 p:nä	Helsingin kaupungin tilasto. I. Terveysten- ja sairaanhoito. 29. 1944. Edellinen osa. IV + 135 s.
»	28 »	Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta. 57. 1944. Edellinen osa. IV + 224 s.
Huhtikuun	8 »	Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta. 57. 1944. Jälkimmäinen osa. III + 298 s.
»	22 »	Helsingin kaupungin tilasto. I. Terveysten- ja sairaanhoito. 27—29. 1942—44. Jälkimmäinen osa. IV + 60 + 106 s.

Kesäkuun	6 p:nä	Ulkomaan kauppa ja merenkulku. 11. 1943—44. IV + 29 + 173 s.
»	30 »	Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja — Statistisk årsbok för Helsingfors stad. 37. 1948. XIII + 415 s.
Lokakuun	1 »	Helsingin kaupungin kunnalliskalenteri. 20. 1948. XVI + 377 s.
»	1 »	Kommunal kalender för Helsingfors stad. 20. 1948. XVI + 376 s.

Kirjapainoissa vallitsevat olot viivästyttivät yhä vieläkin kaikkien julkaisujen painatustöitä. Mm. myöhästyi kunnalliskalenterin julkaiseminen, vaikka toimisto koetti kaikin keinoin saada sen julkisuuteen jo keväällä. Kunnallisesta asetuskokoelmasta ei saatu edellisen vuoden vuosikertaa valmiiksi ennenkuin v:n 1949 alussa ja kertomusvuodenkin asetuskokoelma myöhästyi; tähän myötävaikuttii painatustöiden siirtäminen toiseen kirja-painoon. Opetuslaitosten tilastokin oli tuntuvasti ajastaan jäljessä eikä siitä saatu valmiiksi yhtään julkaisua. Terveystilastossa julkaistavat terveyden- ja sairaanhoito-viranomaisten vuosikertomukset olivat samoin painattamatta useilta vuosilta. Tilasto-toimisto sai huomattavaa apua painatustoimiston päälliköltä tämän koettaessa saada töitä edistymään, mutta tulokset olivat siitä huolimatta huononlaiset. Koska kaikilla kirjapainoilla oli samat vaikeudet eikä siis painatustöiden siirtämisestä toisiin kirjapai-noihin ollut mitään hyötyä, olisi syytä ryhtyä vakavasti suunnittelemaan oman kirjapai-non hankkimista kaupungille.

Eripainoksia otettiin seuraavista asetuskokoelmassa julkaistuista asetuksista: kiin-teistötoimiston johtosäännöstä (200 kpl), nuorisotyölautakunnan johtosäännöstä (200 kpl), sairaalalahallinnon ohjesäännöstä (200 kpl), suomenkielisen työväenopiston ohjesään-nöstä (200 kpl) ja ruotsinkielisen työväenopiston ohjesäännöstä (100 kpl).

Väestötutkimus v:n 1946 henkikirjoituksen perusteella. Väestöprognosit. V:n 1947 vuosikertomuksessa mainittu, henkikirjoituskortteja käyttämällä suoritettu tutkimus väestön kokoonpanosta iän, sukupuolen, siviilisäädyn ja pääkielen mukaan sekä sen jakau-tumisesta kaupunginosittain valmistui keväällä, ja sen tuloksista annettiin tietoja kau-punginhallitukselle ja lautakunnille. Yksityiskohtaisia tietoja lasten ja nuorison ikäluok-kien suuruudesta annettiin lisäksi nuorisotoimistolle, työnvälitystoimistolle ja lastentarho-jen tarkastajalle.

Tämä tutkimus muodosti perustan toimiston väestöprognosilaskelmia varten, jotka alkoivat syksyllä. Vuoden loppuun mennessä oli laskelmissa päästy niin pitkälle, että voi-tiin antaa ensimmäiset ennakkotiedot odotettavissa olevasta väestönkehityksestä vv. 1948—80.

Verotilastot. V:n 1946 tuloista v. 1947 valtionverotuksessa verotettuja koskeva tilasto, joka, kuten edellisen vuoden kertomuksessa mainittiin, laadittiin Tilastollisessa päätoimis-tossa siten, että tilastotoimisto osallistui työn aiheuttamiin kustannuksiin, valmistui ke-väällä ja tilaston tulokset voitiin julkaista v:n 1948 tilastollisessa vuosikirjassa. Syksyllä ryhdyttiin laatimaan tilastoa kunnallisverotuksesta v. 1947, jolloin toimisto sai käytettä-väkseen verotusvalmisteluviraston tällöin ensimmäisen kerran käyttämät reikäkortit. Näihin toimisto lävisti muutamat lisätiedot; fyysillisten henkilöiden kortit saatiin val-miiksi merkityiksi ja tarkastetuiksi tammikuussa 1949. Valitettavasti saadut kortit olivat usein sangen kuluneita ja myöhemmin niitä lajittelukoneissa käsiteltäessä osoittautui, että niiden konekäsitely tämän johdosta huomattavasti vaikeutui. Jos vastaisuudessaakin verotusvalmisteluviraston kortteja käytetään tilastotoimistossa, on niissä olevat tiedot ilmeisesti siirrettävä uusille kortteille, mikä kyllä käy verrattain helposti päinsä.

Palkkatilasto. V. 1922 rahatoimikamari oli antanut tilastotoimiston tehtäväksi laatia yhtenäisen tilaston kaupungin työntekijöilleen maksamista palkoista laitosten työpalkka-kortteja käyttämällä. Jotta tämä kävisi päinsä, hyväksyttiin laitosten edustajien kanssa käydyissä neuvotteluissa yhtenäiset työläiskortit, jotka kaupungin painatustöiden val-vojan toimesta painettiin kaikille laitoksille toimitettaviksi. Palkkasäännöstelyn johdosta oli kuitenkin viime aikana otettu käytäntöön kaikenlaisia uusia palkanlisä ja prosentti-korotuksia, ja urakkatyö oli tullut tärkeämmäksi kuin aikaisemmin. Näitä koskevia mer-kintöjä varten ei ollut tilaa korteissa eikä myöskään kansaneläkemaksuja ja veroennakkoja koskevia merkintöjä varten. Tämän johdosta tilastotoimisto ryhtyi suunnittelemaan uutta palkkakorttia ja kutsui kaupungin tärkeimpien laitosten edustajia neuvottelukokoukseen, jossa toimiston laatima ehdotus yksityiskohtia myöten tutkittiin. Neuvottelukokouksen jälkeen toimisto laati lopullisen ehdotuksensa sekä esitti kaupunginhallitukselle, että se

vahvistaisi uuden palkkakorttikaavakkeen ja kehoittaisi kaikkia laitoksia ottamaan uudet kortit käytäntöön v:n 1949 alusta lähtien.

Kaupunginhallituksen pyydettyä työtehtötoimiston lausuntoa asiasta tämä ehdotti eräitä muutoksia palkkakorttiin sekä laati myös oman ehdotuksensa sillä edellytyksellä, että voitaisiin ottaa käytäntöön läpikirjoitusmenetelmä palkkalistoja, palkkakortteja ja tilipusseja kirjoitettaessa. Tilastotoimisto tiedusteli laitosten mielipidettä viimeksimainitun ehdotuksen johdosta ja ilmoitti, että laitokset miltei yksimielisesti vastustivat ehdotettua uutta järjestelmää; sitä vastoin toimisto katsoi, että muutamat työtehtötoimiston ehdottamat muutokset toimiston suunnittelemaan palkkakorttiin voitaisiin tehdä. Kaupunginhallitus päätti sittemmin ilmoittaa, ettei sillä ollut mitään sitä vastaan, että työntekijäin palkkakortit laaditaan tilastotoimiston viimeisen ehdotuksen mukaisesti.

Tietojen ja selvitysten antaminen viranomaisille ja yksityisille. Kuten aikaisempinakin vuosina tilastotoimisto sai kuukausittain sosiaaliministeriön sosiaaliselta tutkimustoimistolta tietoja elintarvikkeiden hinnoista ja elinkustannusindeksistä, joista lähetettiin jäljennökset niitä haluaville kunnallisille elimille. Tilastoa laivaliikenteestä laadittiin kuukausittain käyttämällä satamalaitoksen päiväkirjoja, ja tiedot lähetettiin satamaviranomaisille. Huolto- ja lastensuojelulautakunnille lähetettiin niiden vuosikertomuksia varten tarvittavat tilastotiedot yhteiskunnallista huoltoa edellisinä vuonna saaneista henkilöistä ja lastensuojelulautakunnan valvonnan alaisista lapsista sekä irtolaisista ja alkoholisteista. Sosiaaliministeriön sosiaaliselle tutkimustoimistolle lähetettiin vastaavat tiedot virallista tilastoa varten. Samalle toimistolle lähetettiin neljännesvuosittain tietoja rakennustoiminnasta kaupungin alueella. Kansakoulujen tarkastajille annettiin toimiston keräämiä, kansakouluoppilaita koskevia tilastotietoja kouluhallitukselle ja Tilastolliselle päätoimistolle lähetettäväksi sekä kansakoulujen vuosikertomuksiin otettaviksi. Samanlaisia tietoja lastentarhojen ja -seimien hoitamista lapsista toimitettiin lastentarhain tarkastajalle. Helsingin ja sen ympäristön aluesuunnitelmaliitolle lähetettiin tietoja Espoon, Helsingin maalaiskunnan, Sipoon, Tuusulan ja Nurmijärven väkiluvusta kylittäin. Uudemaan lääninhallitukselle toimitettiin eräitä sen vuosikertomusta varten tarvittavia tilastotaulukoita ja Vakuutusyhtiö Pohjolalle tietoja tapaturman varalta vakuutettujen työntekijäin lukumäärästä ja heidän työansiostaan v. 1947. Tukholman kaupungin tilastokonttorille toimitettiin Helsinkiä koskevat tiedot Pohjoismaiden suurkaupunkien yhteistä, näiden vuosikirjoissa julkaistavaa tilastoa varten. Tilastolliselle päätoimistolle lähetettiin tavanmukainen kaupungin raha-asioita v. 1947 koskeva tilasto sekä tilastotoimiston keräämät tilastotiedot yleishyödyllisistä rahastoista. Kaupunginjohtajalle lähetettiin eräitä hänen pyytämäänsä työläisten palkkatasoa osoittavia taulukkoja ja Argentiinan lähetystölle samoin kaupungissa vallitsevaa palkkatasoa osoittavia lukuja. Professori O. Gripenbergille lähetettiin hänen pyytämänsä luettelo kaupungin vv. 1935—37 myymistä tonteista sekä tietoja niiden hinnoista. Valtiokalenterin toimitukselle lähetettiin luettelo kaupungin virastoista ja niiden viranhaltijoista ja vastaavia tietoja toimitettiin Maalaiskuntien liitolle sen kuntahakemistossa julkaistavaksi sekä Helsingin osoitekalenterin toimitukselle. Kansliasihteri P-E. Gustafsille lähetettiin luettelo kaikista voimassa olevan kielitaitosäännön vahvistamisen jälkeen perustetuista uusista viroista ja niiden kielitaitoluokista. Herra P. Bertelsen Tanskasta sai pyynnöstään eräitä kaupungin hallintoa koskevia tietoja ja Montevideon kaupunki sai pyytämänsä vastaavat tiedot. Ruotsin tilastolliselle päätoimistolle annettiin tietoja poliisitilaston järjestelystä Helsingissä.

Erinäiset muut toimenpiteet. Virkasääntökomitea oli pyytänyt lausuntoa komitean laatimasta ehdotuksesta uudeksi virkasäännöksi samoinkuin muutoksiksi työntekijäin lomasääntöön ja heidän sairaus- ja hautausapuaan koskeviin määräyksiin.

Jo sitä ennen oli erillisinä asioina käsitelty kysymykset viranhaltijain vuosilomista sekä eräiden viranhaltijain asettamisesta virkasäännön määräysten ulkopuolelle. Tilastotoimisto ehdotti edellisen kysymyksen johdosta annetussa lausunnossaan mm., että vuosilomien pituus määrättäisiin työpäivissä kuten esim. Tukholmassa oli asianlaita, jolloin kaikki erimielisyydet sunnuntai- ja pyhäpäivien sisällyttämisestä loma-aikaan häviäisivät. Toimisto oli sitä mieltä, ettei menetetyn loman korvausta olisi maksettava virkasuhteen päättyessä viranhaltijan kuoleman johdosta. Edelleen toimisto huomautti, että se vähän aikaisemmin oli ehdottanut, että synnytyslomaa olisi myönnettävä kuusi viikkoa ennen lääkärintodistuksessa mainittua arvioitua synnyttämispäivää, sekä kuusi viikkoa synnytyksen jälkeen ja ehdotti, että vastaavat määräykset nyt hyväksyttäisiin.

Virkasääntöön nähden toimisto mm. yhtyi komitean jäsenen, kaupunginsihteeri E. J. Warosen osapäivätyötä suorittavia viranhaltijoita koskevaan eriävään mielipiteeseen ja katsoi lisäksi puolestaan, että määrättäessä kaupungin viranhaltija hoitamaan virkaa vieraassa kaupungin virastossa tai laitoksessa oli edeltäpäin saatava hänen esimiehensä suostumus siihen, sillä jäljestäpäin oli vaikeata olla myöntämättä pyydettyä virkavapautta vaikka se viraston tai laitoksen kannalta olisikin haitallista. Toimisto perusteli edelleen tarkemmin aikaisemmin tekemänsä, mutta komitean hylkäämää ehdotusta, että viranhaltijan ensimmäisen ikäkorotuksen saamiseen vaadittaisiin palkkalautakunnan päätös, mutta että seuraavat ikäkorotukset maksettaisiin automaattisesti viranhaltijoille ilman erityistä palkkalautakunnan päätöstä. Ylityökorvauksen suorittamisen johtavassa asemassa oleville viranhaltijoille tilastotoimisto vastoin komitean ehdotusta katsoi aiheettomaksi, koska näiden tulisi kokonaan antautua virkansa hoitamiseen ja tehokasta valvontaa tässä kohden tuskin voitaisiin aikaansaada. Vuosiloma olisi, kuten toimisto aikaisemminkin oli ehdottanut, laskettava työpäivissä. Tilastotoimisto oli edelleen sitä mieltä, että kaupungin palvelukseen otettavalta olisi vaadittava lääkärintodistus ja katsoi myös, että olisi tutkittava, olisiko joku ikäraja asetettava kaupungin palvelukseen astuville, jotta heillä eroamisiään saavutettuaan olisi eläkkeeseen riittävä määrä palvelusvuosia.

Säännös, jonka mukaan välittömästi kaupunginhallituksen alaisten elinten viranhaltijan ikäkorotuskysymykset ratkaisee kaupunginhallitus, olisi tarpeettomana poistettava. Lopuksi toimisto huomautti, että vaikka luottamusmiesten asettamisesta kaupungin virastoihin ja laitoksiin saattoi olla hyötyä, olisi kuitenkin pidettävä huolta siitä, ettei kaikille järjestöille myönnettäisi oikeutta asettaa omia luottamusmiehiänsä, kuten esim. sairaaloissa, joissa on lukuisiin ammattijärjestöihin kuuluvia viranhaltijoita. Työntekijöitä koskeviin määräyksiin nähden toimisto ei katsonut olevan aihetta lausua mielipidettään.

Kaupunginhallituksen asettama kielitaitosääntökomitea oli pyytänyt lausuntoa laatimastaan ehdotuksesta uudeksi kielitaitosäännöksi. Tilastotoimisto katsoi puolestaan, että koska sen tuli julkaista sekä suomen- että ruotsinkielisiä teoksia, oli välttämätöntä, että sen palveluksessa oli sekä suomen- että ruotsinkielistä hyvin hallitsevia viranhaltijoita. Samoin esim. sairaaloissa, huoltovirastossa yms. laitoksissa oli sekä suomen- että ruotsinkielisiä asiakkaita, joiden tulisi saada hoitaa asioitaan äidinkielellään. Sekä voimassa olevien että ehdotettujen säännösten mukaan vaadittiin kuitenkin saman viraston tai laitoksen kaikilta samannimisistä virkoja hoitavilta viranhaltijoilta sama kielitaito, yleensä suurempi suomen- ja pienempi ruotsinkielen taito. Tämä perusvirhe olisi oikaistava siten, että muutamilta viranhaltijoilta vaadittaisiin hyvä suomenkielen, muutamilta taasen hyvä ruotsinkielen taito. Virkoja täytettäessä olisi otettava huomioon, että kuhunkin kieliryhmään kuuluvia asiakkaita palvelemaan saadaan henkilöitä, jotka hyvin hallitsevat asianomaisen äidinkieltä. Jos kuitenkin entisiä säännöksiä edelleen oli noudatettava, olisi tilastotoimiston kirjaajan virka, entinen toimistoapulaisen virka, siirrettävä V kielitaitoluokasta IV luokkaan; lisäksi toimisto huomautti, että sen 21. palkkaluokan toimistoapulaiset, aikaisemmin assistentti -nimiset, kuuluivat IV luokkaan ja olisi jätettävä siihen. Muihin muistutuksiin luokitteluun nähden toimistolla ei ollut aihetta.

Kaupunginhallituksen kassa- ja tililaitoksen johtosäännön uusimista varten asettama komitea oli pyytänyt niitä virastoja ja laitoksia, jotka halusivat esittää näkökohtansa huomioon otettavaksi uutta johtosääntöä laadittaessa, ilmoittamaan yleiskäsityksensä asiasta sekä toivomansa muutokset. Tilastotoimisto puolestaan esitti mm. seuraavaa: vaikka teknillisten laitosten yksityisille tilaajille tekemistä töistä ja muusta myynnistä saadut tulot merkittiin talousarvioon nettoluvuin, olisi silti tilinpäätöskertomuksessa ilmoitettava sekä bruttotulot että niistä vähennetyt menot, sillä tilastoyhdistelmiä laadittaessa otetaan bruttotulot huomioon. Maksuja suoritettaessa voitaisiin postisiirtotili ottaa yleisempään käytäntöön esim. siten, että virastot maksuja suoritettaessa kirjoittaisivat valmiit tililtäottokortit, jotka laskujen ohella toimitettaisiin rahatoimistoon ja laskujen tultua hyväksytyiksi lähetettäisiin sieltä edelleen maksunsaajille. Myös palkkioita ja palkkoja maksettaessa olisi tililtäottokortti mukava. Tällöin kassavirastojen kassojen työtaakka vähenisi ja vastuu maksun mahdollisesta maksamisesta väärälle henkilölle siirtyisi kassavirastolta postilaitokselle. Myös säästyisi maksun saajalta moni turha käynti kassavirastossa ennen laskun saapumista sen kassaan. Tilastotoimisto huo-

mautti edelleen, että ellei kaupungin jonkin viraston veloittama lasku veloitusvuoden aikana tule suoritetuksi ja sen määrä kirjataan tulojäämien tilille, on tällöin viraston vaikea valvoa laskun aikana tapahtuvaa suoritusta, koska jäämien tili ei kuulu sille. Tämän johdosta olisi tutkittava, voitaisiinko tässä kohden saada aikaan parannusta. Kun kaupunginhallitus on vahvistanut virastojen käteiskassojen enimmäismäärän, olivat kassavirastot tulkinneet tätä määräystä liian ankarasti ja kieltäytyneet maksamasta virastolle uutta ennakkoa ennenkuin se oli saanut tilityksen vanhan ennakon käytöstä. Tilastotoimiston mielestä olisi kysymyksessä olevia määräyksiä selvennettävä siten, ettei kassavirasto saisi kieltäytyä suorittamasta tilattua ennakkoa, vaikka se ylittäisi vahvistetun rajan, sillä viraston asiana oli huolehtia siitä, että ennakkovarat käytettiin siten, ettei kassassa olevat varat ylittäneet vahvistettua summaa.

Rahatoimisto oli laatinut kaupungin maatalouskirjanpidon uusimista tarkoittavan ehdotuksen. Tilastotoimisto, jolla oli tilaisuus esittää muistutuksensa sen johdosta, ei kuitenkaan voinut yksityiskohtaisesti arvostella ehdotukseen sisältyvää nimikeluetteloa, varsinkin kun kaikki perustelut puuttuivat. Yleishuomautuksena toimisto kuitenkin ilmoitti olevan tärkeätä, että saataisiin esille ne kaupungin harjoittaman maatalouden menot, jotka vastasivat yksityisen maanviljelijän menoja, minkä vuoksi kaikki varsinaiseen kunnallishallintoon kuuluvat menot olisi kirjattava erikseen. Toimisto esitti myös eräitä huomautuksia ehdotettua nimikeryhmitystä vastaan.

Eräät kaupunginvaltuutetut olivat valtuuston kokouksessa esittäneet aloitteen, jossa ehdotettiin käännöstoimiston perustamista kaupunginkanslian yhteyteen. Kaupunginhallituksen kehoituksesta tilastotoimisto lähetti sille luettelon niistä toimiston käännöstoista, jotka voitaisiin siirtää tällaiselle käännöstoimistolle.

Koska kaupungissa olevat kirjapainot työvoiman niukkuuden sekä koneiston riittämättömyyden ja alakuntoisuuden vuoksi eivät voineet määrääaikoina suorittaa niille uskottuja kaupungin yhä lisääntyviä painatustöitä ja oman kirjapainon hankkiminen kaupungille sillä hetkellä näytti mahdolliselta, tilastotoimisto kiinnitti kaupunginhallituksen huomiota eräeseen monistusjärjestelmään, jonka mukaan painettava teksti kirjoitetaan koneella, valokuvataan, klisheerataan ja painetaan. Toimiston mielestä ainakin muutamat kunnalliset julkaisut voitaisiin toimittaa tätä menetelmää käyttämällä, joten kysymystä olisi tarkemmin tutkittava.

Tilastotoimisto ilmoitti kesäkuussa kaupunginhallitukselle, ettei kansanhuoltolautakunta ollut laatinut kertomusta toiminnastaan v. 1945, vaikka sen johtosäännössä oli sensuuntainen määräys. Kansanhuoltotoimistosta oli ilmoitettu, että asianomainen viranhaltija, jonka velvollisuuksiin kertomuksen laatiminen kuului, oli eronnut, joten kertomusta ei voitu laatia. Tilastotoimiston mielestä kertomuksen laatiminen oli viraston eikä yksityisen viranhaltijan asia.

Keväällä tilastotoimisto teki kaupungin seurakuntien kirkkoherroille esityksen, että seurakunnat ryhtyisivät asetuksissa edellytettyihin toimenpiteisiin, jotta kirkonkirjoihin merkityt, 90 vuotta vanhemmat henkilöt, joista ei enää ollut varmaa tietoa, julistettaisiin kuolleiksi ennen vuotta 1950, jolloin kirkonkirjat oli kirjoitettava uudelleen.

Edelleen toimiston taholta esitettiin, että seurakuntien väestökirjanpitoon tehtäisiin eräitä sen kirjelmässä tarkemmin mainittuja parannuksia. Kun seurakunnat tämän johdosta asettivat kysymystä tutkimaan komitean, kutsuttiin sen jäseneksi aktuaari K.-E. Forsberg.

Valmistelut Helsingin kaupungin 400-vuotisjuhlan juhlanäyttelyä varten jatkuivat koko vuoden.

Menot ja tulot. Seuraava taulukko osoittaa, missä määrin tilastotoimistolle myönnettyjä määrärahoja käytettiin:

Talousarvion momentti-nimike	Määrärahat talousarvion mukaan, mk	Siirto- ja lisämäärärahat, mk	Yhteensä käytettävissä olevia varoja, mk	Menot tilien mukaan, mk	Määrärahan säästö (+) tai ylitys (—), mk
Sääntöpalkkaiset virat	4 648 150	¹⁾ 2 547 839	7 195 989	7 195 989	—
Tilapäistä työvoimaa	1 146 300	²⁾ 372 732	1 519 032	1 519 032	—

¹⁾ Siitä 9 860 mk ikälisäyksiin, 73 988 mk sairauslomasijaisten palkkaamiseen ja 2 463 991 mk korotettujen palkkojen suorittamiseen. — ²⁾ Siitä 3 500 mk sairauslomasijaisten palkkaamiseen ja 369 232 mk korotettujen palkkojen suorittamiseen.

Talousarvion momentti- nimike	Määrärahat talousarvion mukaan, mk	Siirto- ja lisä- määrärahat, mk	Yhteensä käytettävissä olevia varoja, mk	Menot tilien mukaan, mk	Määrärahan säästö (+) tai ylitys (—), mk
Vuokra	217 308	24 804	242 112	222 881	³⁾ + 19 231
Valaistus	12 000	—	12 000	7 823	+ 4 177
Siivoaminen	24 000	¹⁾ 37 422	61 422	61 422	—
Painatus ja sidonta ...	2 624 000	²⁾ 1 741 737	4 365 737	4 365 737	—
Tarverahat	117 000	—	117 000	183 123	⁴⁾ — 66 123
Yhteensä	8 788 758	4 724 534	13 513 292	13 556 007	— 42 715

Toimiston tulot myydyistä julkaisuista olivat 33 154 mk sekä vuokratuloja sen siivoajalle vuokratusta keittiöstä 5 688 mk.

Talousarvioehdotus. Tilastotoimiston laatima talousarvioehdotus v:ksi 1949 päättyi 15 959 018 mk:aan. Talousarvion käsittelyn aikana korotettiin sääntöpalkkaisten virkojen tilin samoin kuin vuokratilin määrärahat, mutta painatusmääräraha alennettiin 6 500 000 mk:sta 5 000 000 mk:aan ja tarverahat 325 800 mk:sta 300 000 mk:aan. Valtuuston hyväksymä talousarvio päättyi näin ollen 14 638 854 mk:aan.

Kalustonhankinnat. Paitsi aikaisemmin mainittuja konttorikoneiden hankintoja tilastotoimisto sai kertomusvuoden aikana kaksi kirjoituspöytä ja kaksi pöytävalaisinta, joiden hankintaan myönnettiin 14 184 mk.

Lähetysten lukumäärä oli 2 780, niistä lähetettyjä kirjeitä 1 293 ja jaettuja julkaisuja 1 487.

Kirjasto lisääntyi 652 nidettä. Kertomusvuoden aikana ryhdyttiin uudelleen julkaisujen vaihtoon useiden ulkomaan kaupunkien ja laitosten kanssa, joihin yhteydet sodan aikana olivat keskeytyneet, ja niille toimitettiin tästä syystä toimittamatta jääneet toimiston julkaisut.

Tilastotoimisto lähetti kiertokirjeen kaikille kaupungin oppi- ja muille kouluille pyytäen, että näiden painetut vuosikertomukset vastedes säännöllisesti lähetettäisiin toimistolle.

¹⁾ Korotettujen palkkojen suorittamiseen. — ²⁾ Siitä 620 913 mk siirretty v:sta 1947. — ³⁾ Siitä 6 223 mk lämpökustannusten palautusta. — ⁴⁾ Kaupunginhallituksen sallima ylitys.